

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

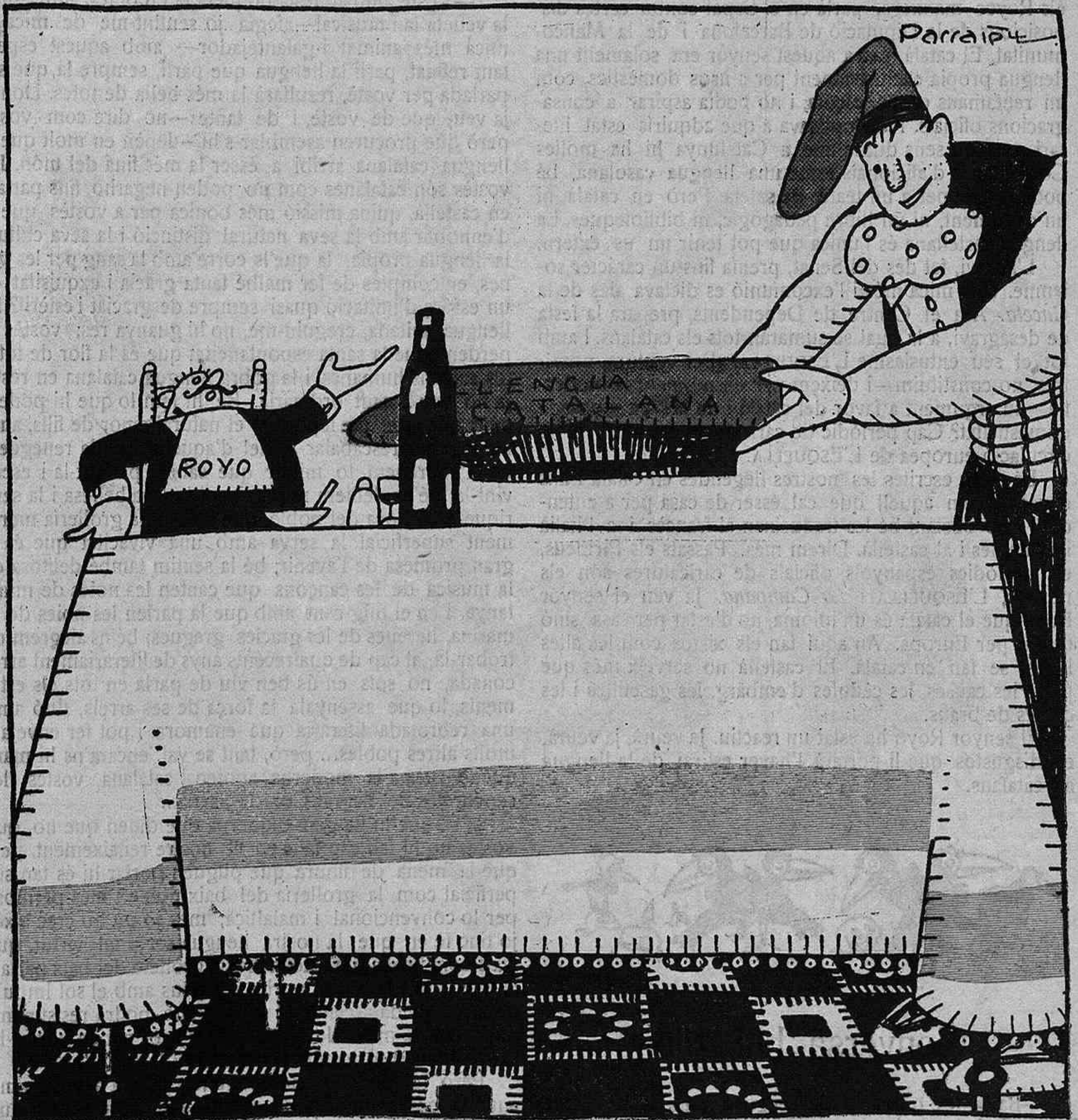
Núm. 1931   Any XXXVII

BARCELONA 30 DE DESEMBRE DE 1915

PERIODIC HUMORISTIC IL·LUSTRAT

10 cèntims   Atrassats: 20

PLAT DEL DIA

El català.—Si és servit!...

“Vergonya eterna a aquells que, despreciant el seu idioma, alaben el dels altres.”

Dant Alighieri

Per la nostra llengua

El senyor Royo Villanova, en representació de tots els Royos manxegs, parlà en el Senat contra certes disposicions de la Diputació de Barcelona i de la Mancomunitat. El català, per a aquest senyor era solament una llengua pròpia exclusivament per a usos domèstics, com un rentamans o una caçola, i no podia aspirar a consagracions oficials. No s'oposava a que adquirís estat literari, pensant sens dubte que a Catalunya hi ha moltes Companyies d'aficionats i que una llengua casolana, bé podia servir per a un teatre de saleta. Però en català, ni un document, ni un llibre pedagògic, ni biblioteques. La llengua castellana és l'única que pot tenir un us extern.

L'agravi, fet des del Senat, prenia fins un caràcter solemne. Una mica més i l'excomunió es dictava des de la *Gaceta*. Ara el Centre de Dependents, prepara la festa de desagravi, a la qual se sumaran tots els catalans. I amb tot el seu entusiasme L'ESQUELLA. ¿Per ventura, nosaltres, no constituïm — i deixem per un moment la modestia — un argument a favor del català i de la seva suposada domesticitat? Cap periòdic de caricatures espanyol té la circulació europea de L'ESQUELLA.

Bé estan escrites les nostres llegendes en català i fins devegades en aquell que cal ésser de casa per a entendre'l i no obstant bé les tradueixen al francès i a l'italià i a l'anglès i al castellà. Direm més. Passats els Pirineus, els periòdics espanyols oficials de caricatures són els nostres, L'ESQUELLA i *La Campana*. Ja veu el senyor Royo que el català és un idioma, no d'estar per casa, sinó d'anar per Europa. An aquí tan els xistos com les altes idees, se fan en català. El castellà no serveix més que per a les causes, les cèdules d'embarg, les gasetilles i les curses de braus.

El senyor Royo ha estat un reactiu. Ja veurà, ja veurà, els disgustos que li portarà l'haver estirat de la llengua als catalans.

Conversa bilingüe

—Bastantes que hay de lenguas; para ir bien, no habría de haber más que una, porque así nos entenderíamos todos.—

Aixís me defensava un bon senyor el que ell i la fa-

milia parlessin sempre castellà, per casa, amb tot i ésser ben catalans, com ja's pot veure per la mostra. I encara, haguessin sentit l'accent!

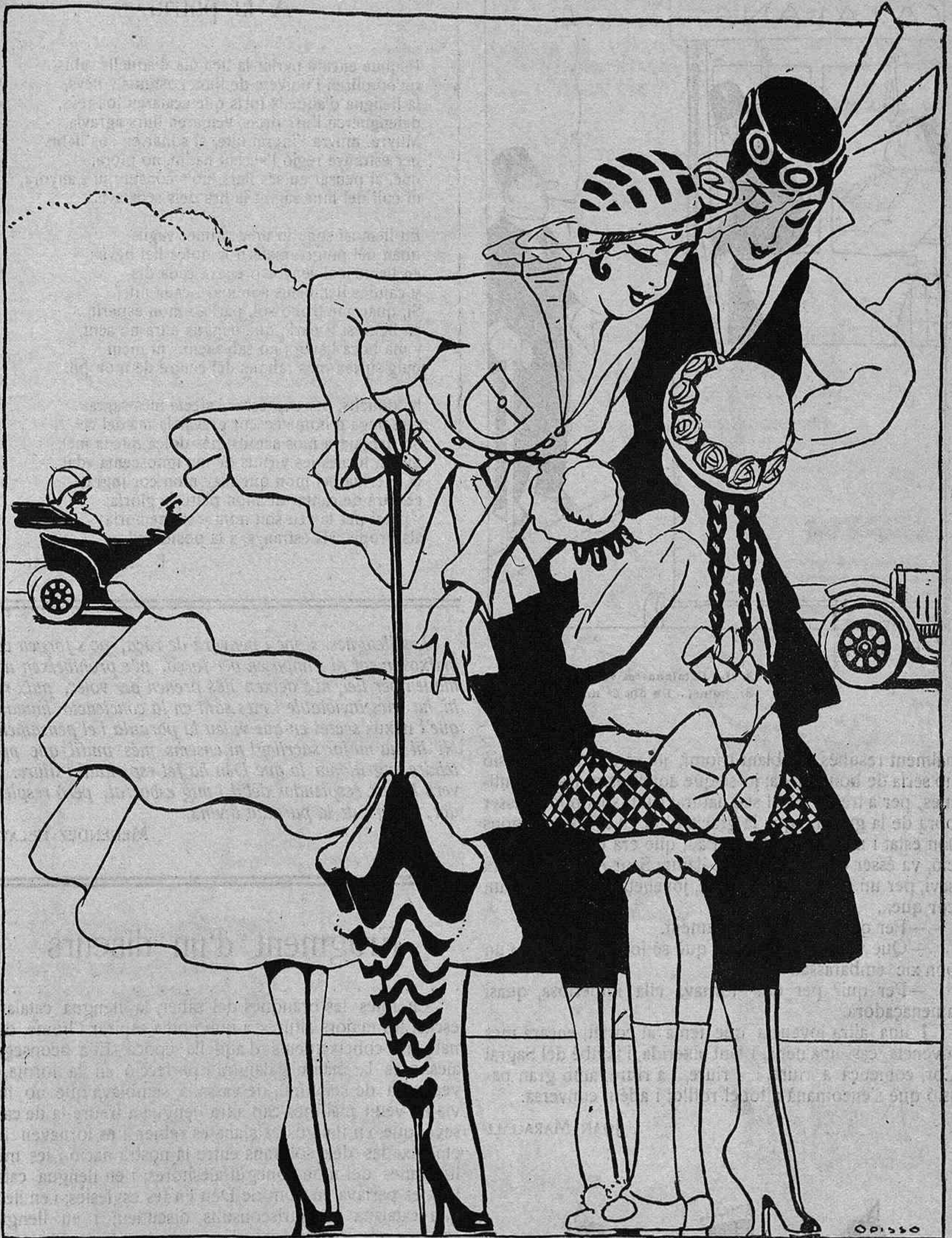
Jo vaig respondre que ja m'hi conformaria amb que tothom parlés una sola llengua, mentres fós la catalana. Però la filla d'aquell senyor me va refutar victoriosament:— Ail qué quiere usted que le diga? yo encuentro que es una lengua muy ordinaria.—

Vaig restar atuit' bona estona. Després revenint-me un xic, vaig insinuar temorosament que les llengües eren altes o baixes, pobres o riques, fines o gruixudes, segons qui les parlava: que una llengua no era cosa que tingués substància o qualitat per sí, sinó que era un mode d'expressar-se tal o qual gent, i que no era la llengua la que feia la gent, sinó la gent la que feia la llengua.

—Vostè amb aquesta boqueta tan tònica, amb aquesta veueta tan musical—afegia jo sentint-me de mica en mica més animat i galantejador— amb aquest esperit tant refinat, parli la llengua que parli, sempre la que sia, parlada per vostè, resultarà la més bella de totes. Doncs, ja veu, que de vostè, i de tantes—no diré com vostè, però que procuren assemblar-s'hi—depèn en molt que la llengua catalana arribi a ésser la més fina del món. I si vostès són catalanes com no poden negarho, fins parlant en castellà, quina missió més bonica per a vostès que la d'ennobrir amb la seva natural distinció i la seva cultura la llengua pròpia, la que'ls corre amb la sang per les venes, en comptes de fer malbé tanta gracia i exquisitat en un esforç d'imitació quasi sempre desgraciat i estèril? La llengua imitada, creguin-me, no hi guanya res; vostès hi perden aquella santa espontaneïtat que és la flor de totes les accions humanes, i la pobra llengua catalana en resta, ja ho veu... tant ordinària. Bé hi fem lo que hi podem tants que som que li portem el natural amor de fills, augmentat per rescabalar-la del d'aquells que la reneguen; bé la conreuem lo millor que sabem parlant-la i escrivint-la; bé'ns delitem regoneixent la seva bellesa i la seva riquesa en boca del poble, que sota una grolleria merament superficial la serva amb una vivacitat que és la gran promesa de l'avenir; bé la sentim també delitosa en la musica de les cançons que canten les noies de muntanya, i en el mig-cant amb que la parlen les noies de la marina, hereues de les gracies gregues; bé'ns alegrem de trobar-la, al cap de quatrecent anys, de literariament arconada, no sols en ús ben viu de parla en tots els estaments, lo que assenyala la força de ses arrels, sinó amb una rebrotada literaria que enamora i pot fer enveja a molts altres pobles... però, tant se val, encara'ns hi manquen vostès a la moderna apoteosi catalana, vostès, les senyorettes del Sagrat Cor de Sarrià...

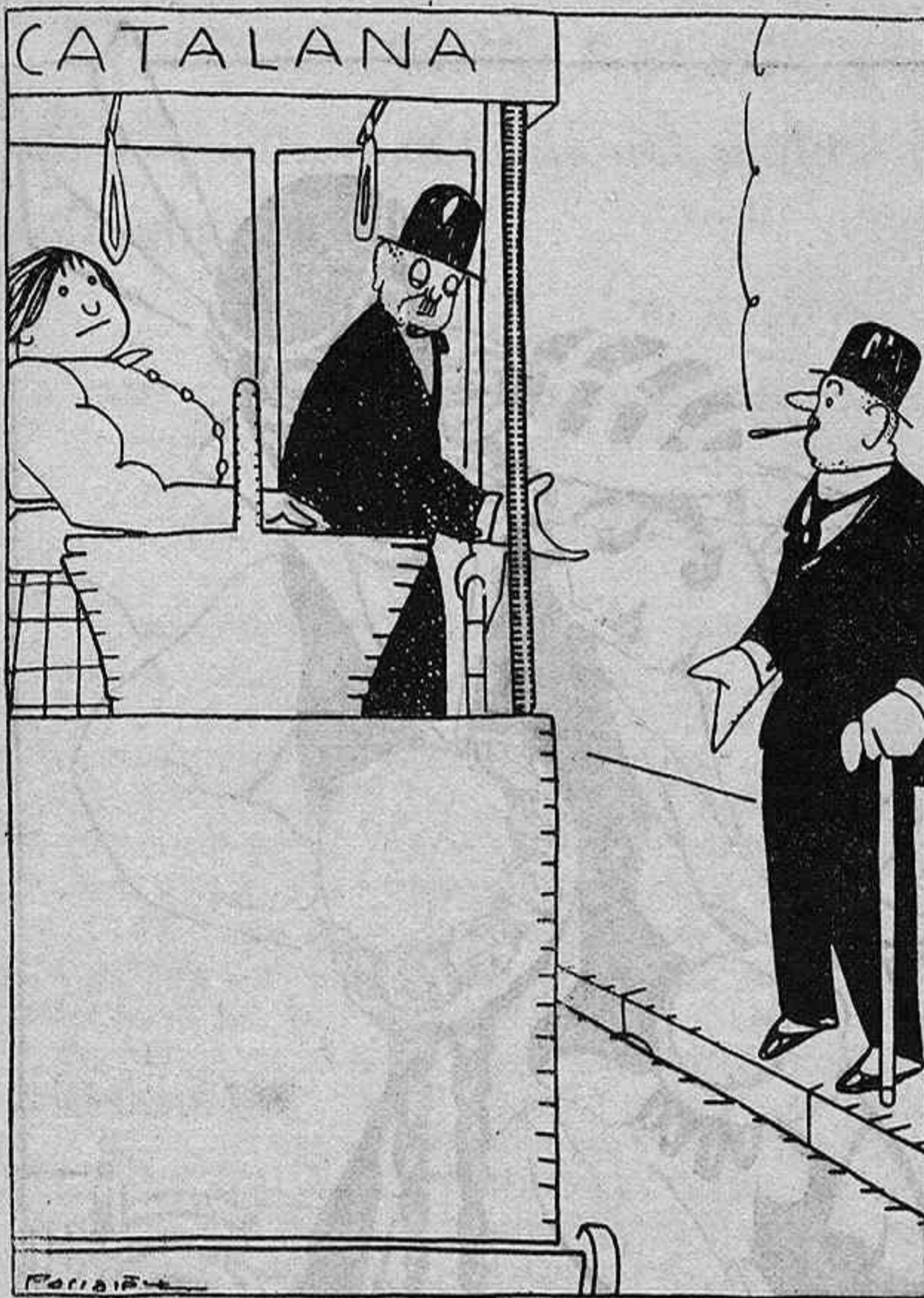
Ja sé que hi ha gent esquerpa que diuen que no, que vostès no hi fan cap falta en el nostre renaixement, perquè la mena de finura que puguen portar hi és tan superficial com la grolleria del baix poble i més perillosa per lo convencional i malaltica; mes jo no ho crec això: jo tinc fè en que la nostra llengua serva tal virtut, que aixís com brolla pura de la crosta grollera del baix parlar, al que vens i fa caure mort a sos peus amb el sol impuls de la seva vida ascendent, aixís també podrà resistir impunement la mena de finura que vostès poden portar-li, i la assimilarà tornant-la veritable noblesa...

Però tampoc voldria convèncer-la ara a vostè amb aquests enraonaments de modo que, com aquell que diu, per força d'enteniment, vostès's posés a parlar català tot desseguida: ja veig que fa que no amb el cap i me'n alegro; perquè, per molt afalagador que per a mí perso-

LES XAMFAINES

- El papà vol que parli en català, i la mamà en castellà.
- I tu, doncs, què parles?
- El municipal.

LA DIADA

-A «La Catalana»'m vols fer pujar?
-Sí, home... Un dia és un dia!

nalment resultés semblant triomf, jo sé que la conversió no seria de bona mena; jo sé que aquestes coses tant íntimes, per a treure tot el seu natural fruit, sols poden ésser obra de la gràcia; i que la gràcia obra en cadascú segons son estat i naturalesa. Sant Pau, que era un home d'acció, va ésser convertit per un llamp; Sant Agustí, que era savi, per un llibre; doncs vostè, joveneta, espiritual, d'un cor que...

-Per qui?—saltà ella vivament.

-Què vol que li digui?... què sé jo?—responguí un bon xic embarassat.

-Per qui? per qui—tornava ella imperiosa, quasi amenaçadora.

I una altra joveneta que tenia al costat, encara més joveneta, casi una nena, i tant aixerida, i també del Sagrat Cor, començà a riure, i a riure, i a riure, amb gran passió que s'encomanà a tot el rotllo; i adéu, conversa.

JOAN MARAGALL

A la patria

Plàume encara parlar la llengua d'aquells sabis qu'ompliren l'univers de llurs costums y lleys, la llengua d'aquells forts que acataren los reys, defengueren llurs drets, venjaren llurs agravís. Muyra, muyra l'ingrat que, al sonar en sos llabis per estranya regió l'accent nadiu, no plora; que, al pensar en ses llars, no's consum ni s'anyora, ni cull del mur sagrat la lira dels seus avis.

En llemosí sonà lo meu primer vagit quan del mugró matern la dolça llet bevia; en llemosí al senyor pregava cada dia y càntics llemosins somniava cada nit. Si, quan me trobo sol, parl'ab mon esperit, en llemosí li parl', que llengua altra no sent, y ma boca llavors no sab mentir ni ment, puig surten mes rahons del centre de mon pit.

Ix, donchs, per expressar l'afecte més sagrat que puga d'home en cor gravar la mà del cel, oh llengua a mos sentits més dolça que la mel, que'm tornes les virtuts de ma ignoscenta edat. Ix, y crida pel mon que may mon cor ingrat cessarà de cantar de mon patró la gloria; y passi per ta veu son nom y sa memoria als propis, als estranys, a la posteritat!

B. CARLES ARIBAU

Les llengües, signe i penyora de raça, no's forgen capritxosament ni s'imposen per força, ni's prohibeixen ni's manen per llei, ni's deixen ni's prenen per voler, puix res hi ha més inviolable i més sant en la consciència humana que'l nexus secret en que viuen la paraula i el pensament. Ni hi ha major sacrilegi ni ensems més inútil que pretendre engrillonar lo que Déu ha fet espiritual i lliure: el verb humà, resplendor dèbil i mig esborrat, però resplendor, a la fi, de la paraula divina.

MENÉNDEZ PELAYO

Fragment d'un discurs

En totes les branques del saber, la llengua catalana escalà les majors altures a que podia aspirar l'home, donats els coneixements d'aquella època. Ella aconseguí aleshores la major galanura i perfecció en la forma, i, venerada de senyors i de vassalls, semblava que no havia de venir mai més cap altra llengua a treure-la de casa seva; que en llengua catalana es rebien i es tornaven les embaixades dels sobirans entre la nostra nació i les més llunyanes del món conegut aleshores; i en llengua catalana es parlava en nom de Déu en les esglésies; i en llengua catalana els juriconsults discutien; i en llengua catalana els comtes-reis parlaven en les Corts de tota la Corona Aragonesa; i en llengua catalana es donaven lleis a les nacions i lleis a les ones; i en la nostra llengua es crigueren, per orgull dels presents i dels que vinguen de bona sava a Catalunya, aquells prosistes i poetes que's digueren en Jaume Roig, en Anselm Turmeda, en Bernat Desclot, en Andreu Febrer, en Lluís d'Aversó, en

Bernat Metge, en Bonifaci Ferrer, en Pere Tomic, en Gabriel Turell i en Pere Serafi, i en Roiç de Corella, i en Miquel Carbonell, i aquell Mossèn Jordi imitat per Petrarca, i aquell Eximenis de ciència universal, conseller de prínceps, i aquell Joan Martorell de qual *Tirant lo Blanch* deia Cervantes que mai se farien prou alabances. I nostres van ésser aquells seguits de reis que en llengua catalana es redactaven ses propies histories; que ells mateixos escrivien les lliçons a sos fills i els consells a sos pobles; que's componien ells mateixos els discursos de ses Corts generals; que sermonaven a sa manera en les troncs de les esglésies. I ells, alhora poetes i oradors, lleigistes i historians, se complavien en parlar-la sempre aquesta llengua de Catalunya, en comptes de la llengua d'Aragó, que era la castellana; dient-ho aixís Zurita, el cronista d'aquell regne, quan, referint-se a la llengua nostra, explica que'l parlar-la «era general afició dels reis, perquè d'ençà que succeiren al Comte de Barcelona, sempre tingueren per sa naturalesa i antiquíssima patria a Catalunya, i en tot conformaren amb ses lleis i costums, i la llengua de que usaven era la catalana, i d'ella va ésser tota la cortesia de que's preuaven en aquell temps». Mes sobre de totes aquestes grans figures de la llengua i del pensament de la nacionalitat catalana, se destaquen, senyors, tres personalitats, com en

mig d'un bosc antiquíssim tres arbres dominadors, quals soques muntessin per sobre el fullam dels altres arbres i amaguessin la capsalada verdejant entre núvols i estrelles, a manera de tres gegants que haguessin arrelat en la terra de tant temps de sostenir amb sos braços la volta del cel de sa patria. Són aqueixes tres colossals figures de la llengua catalana, en Ramón Muntaner, en Ramón Llull i l'Ausias March.

ANGEL GUIMERA

A un castellà

No'm preguntis perquè, però l'estimo
de cor la meua llengua;
no ho preguntis en và, sols puc respondre't:
«l'estimo perquè sí, perquè és la meua.»

L'estimo perquè sí; perquè eixa parla
és la parla mateixa

—En aquesta diada ¿que no hi prenen part les senyores?
—Dóna, vosaltres, això de la llengua, ho celebren cada dia.

PER LA LLIBERTAT DE LA LLENGUA

—¿Qué hay de nuevo, Gutiérrez?

—Horroroso!... Tres mil dependientes que trabajan por la independencia.

que al sò d'una non-non la més hermosa
breçà amorosament ma sòn primera.

L'estimo de tot cor per catalana;
l'estimo perquè en ella
la rondalla primera 'm contà l'avia
un cap-vespre d'estiu mentre'l sol queia.

L'estimo de tot cor, perquè, al descloure's
l'esquisida poncella
de mos vint anys, aquell sublim «t'estimo»
va dictar-me'l l'amor en eixa llengua.

L'estimo de tot cor, perquè la parlen
els meus amics de sempre,
els que ploren amb mi i els que amb mi riuen,
els que'm criden «avant!» i avant m'empenyen.

L'estimo de tot cor, perquè cigales
i espigues i roselles
i els rossinyols i el mar i el cel i l'aire
sos grans secrets en català'm revelen.

L'estimo de tot cor, perquè no'n trobo
de més franca i més bella...
I em preguntes perquè?... i això em preguntes?
L'estimo perquè sí, perquè és la meva.

APELES MESTRES

Les dotze pràctiques fervoroses per a la Diada de la Llengua

Els que estimem la nostra llengua no ens mostrarem sòrts a la crida. Acudirem com un sol home als festivals de la *Diada* que's celebra demà passat: al matí anirem al míting, a la tarda a «Belles Arts», i al vespre a honorar el Teatre Català amb la nostra presència.

Però, com que creiem que amb tot això no n'hi ha prou per a festejar degudament el nostre idioma, ens havem empescat una serie de fervoroses pràctiques que recomanem als catalanistes reconstruïts:

El Dia de la Llengua, tot bon català, al despertar-se, en comptes del pare-nostre, ha de resar l'*Oda a la patria* d'en Bonaventura Carles Aribau.

El Dia de la Llengua, tot bon català, a l'hora de prendre el xocolata ha de rebutjar el *Brusi*, i llegir, en canvi *La Veu* o *El Poble* (ja estem veient com aquesta recomanació ens reconcilia amb en Corominas).

El Dia de la Llengua, tot bon català s'ha d'abstenir d'entrar en cap estanc, a menys que l'estanquer hagi tingut la previsió de canviar la bandera de l'Arrendataria per la de les quatre barres.

El Dia de la Llengua, tot bon català que hagi d'anar o venir de Gracia, en comptes d'agafar un tramvia d'empresa forastera, agafarà «La Catalana»; és més patriòtic i més baratet.

El Dia de la Llengua, tot bon català s'abstindrà de anar als *Toros*. Com que ara no és temps de curses,

creiem que l'abstenció podran fer-la, tots els catalanistes amb santa resignació.

El Dia de la Llengua, tot bon català ha de deixar targeta a la porteria de càn Benet i Colom.

El Dia de la Llengua, tot bon català ha de prohibir a la seva cuinera que tiri *chorizo* a l'olla; per un dia li farà el mateix efecte un troç de botifarra picanta de La Garriga.

El Dia de la Llengua, tot bon català s'abstindrà de fer cap diligència a l'Administració d'Hisenda, ni al Govern Civil, ni a cap dependència oficial. Així no's veurà obligat a parlar en llengua enmatlevada.

El Dia de la Llengua, tot bon català ha de pendre una mica de magnesia, perquè si un castellà li fa ensenyar la llengua no li pugui dir ni en broma que la té bruta.

El Dia de la Llengua, tot bon català, en comptes de gastar-se diners amb els cines o amb els cafès de cambres, que són coses embrutidores, hauria de comprar un bon llibre català i llegir-lo.

El Dia de la Llengua, tot bon català, ja que precisament s'ençepga ésser l'hu de janer, hauria de dir: «any nou, vida nova» i fer-se el ferm propòsit d'estimar un xic més l'art de la terra, deixant de banda els flamenquismes exòtics i les *chulaperías*.

I finalment i per damunt de tot, el Dia de la Llengua, tot bon català hauria de tenir, quan parla, bon compte en no enlletgir l'hermosa llengua nostra amb castellanismes de mal gust i innecessaris.

Idioma i Dialecte segons la definició oficial

A l'altura intel·lectual dels nostres temps, no solament pel poble, sinó fins per la gent que passa per il·lustrada, *idioma* significa llengua principal, llengua mare, i *dialecte* llengua secundària, llengua filla de l'idioma, o siga l'idioma mateix degenerat o barbaritzat.

Muntant d'una volada a les altures oficials i acadèmiques, hi trobem que van ja dos ministres de Instrucció Pública que declaren en plè Parlament: «A Espanya no hi ha més idioma que la llengua oficial, que és la castellana; lo demás són dialectes».

—I encara gracies—hi afegeix un general.

Además corre pels Instituts de Segona ensenyança d'aquest desdixat Estat, una obra declarada de text i aprovada pel Consell general d'Instrucció pública, que diu tractant de les llengües: «*En España, además del idioma oficial, que es el castellano, se hablan varios dialectos, como son el vascuense, el catalán, el gallego, etc.*»

Pobre de la ciència, si això fós veritat; pobre filologia si hagués de parlar per boca d'aqueixes exímies ignorancies; hauria desaparegut la ciència filològica per a donar lloc al domini de la barroera política del llenguatge, i la ciència de les llengües esdevindria una veritable

A CAL METGE

—No m'agrada gens; aquesta llengua és molt bruta.

—Dencs és estrany, perquè és ben catalana.

madeixa embullada sense cap ni centener, de la que ningú en podria treure l'entrellat.

Imaginem-nos per un moment que aquests ignorants tenen raó i comencem a classificar llengües.

L'idioma espanyol és el castellà; els demás llenguatges que's parlen a Espanya, o siga dins del terror de la seva jurisdicció, són dialectes seus. Aixís deu ésser també a França, a Itàlia i a totes les nacions o estats on tenen solament un idioma oficial. D'aquesta manera ens trobem que'l català a Espanya és dialecte del castellà, el català del Rosselló és dialecte del francès i el català de l'illa de Sardenya és dialecte de l'italià, donant-se el cas inaudit i antinatural de que un fill pugui tenir tres mares diferents.

Per aquest istil el llenguatge vasc que's parla a la vessant espanyola del Pirineu és dialecte del castellà i el que es parla a la vessant francesa és dialecte del francès,

tot i essent la llengua vasca molt més antiga que la castellana i la francesa.

I anant seguint aixís, resulta que la llengua bretona, d'origen germànic, és dialecte francès, una llengua de origen llatí, i el francès de l'Alsàcia i la Lorena, llengua llatina és dialecte de l'alemany, llengua germànica.

El celta d'Irlanda és el més antic dels llenguatges de les Illes Britàniques, puix l'anglès hi és superposat per diverses influències (danesa, llatina, francesa, italiana, germànica, etc.) des del segle x, però el celta és dialecte de l'anglès, perquè l'anglès és l'idioma oficial del Regne Unit.

Encara hi ha més. El tagalo i totes les llengües indígenes de Filipinas, fins ara de poc varen ésser dialectes

del castellà, però vingué la conquesta nord-americana i passaren a ésser dialectes de l'anglès.

Què més? El castellà, aquesta llengua superba, tant rica i sonora, la millor del món, segons modesta confessió dels que la parlen, la *dulce y harmoniosa lengua de Cervantes*, segons afirmen nostres ministres d'Instrucció Pública, a la Florida, a Puerto Rico i a Filipinas ha passat a ésser dialecte de l'anglès. ¡Quina vergonya!

Ja veieu a quines barbaritats ens porta la falta de cultura i de sentit natural en els homes enlairats a legisladors per la política barroera espanyola.

Aquesta és la seva ciencia filològica.

JOSEP ALADERN

La llengua patria

¡Tan bella y no ho volen creure!
¡tan amorosa y gentil,
y t vol negar l'hermosura
qui no t coneix ni t'ha vist!

Ben cert, ben cert, dolsa aymia,
que fort enutjat n'estic;
mes ¿ets per çó menys hermosa?
¿ets menys dolsa pera mi?

Bé poden ferte n d'agravis,
bé los folls te n poden dir,
no per ço ta gentilesa
menysprean tos paladins.

Si un jorn perdes lo ceptre,
te n resten de cors a mils;
en ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Hont trobar, tendra donzella,
qui tant el cor me delict!
qui allunye les ombres negres
qu'entenebran mon fat trist!

Quan ab tu pas sol les hores
¡que n'es de dols lo que dich,
sens que més que Deu ho senta
y l cor may ho torne a dir!

Quan ab tu pas sols les hores
¡com se fon mon esperit
pujant perfum en tes ones
dels estels al paradís!

Si dels llabis t'arrancassen,
oh! què'n seria de mi?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si he de parlar de ma patria,
¿qui com tu me dona l crit
qu'escalfa en lo front la pensa,
que mou lo cor de mos fills?

¿Qui com tu la veu me dona
per contar del temps antich
la gloria, la fè, l coratje,
los recorts de que vivim?

¿Qui l brugit de l'host m'ensenya?
¿qui m ret lo sò del clarí?
¿qui l colp de l'espasa núa
quan l'escut fasse bossins?

¿Qui vest de cuyrassa y ferre
mos pensaments atrevits?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si he de parlar de mon Deu
tu m donas los sons divins
ab que l'esparça se n puja
ab son vol de serafí.

¡Hi ha flauta més tendra y dolça
quan, ab la fè ab que m'inspir,
los prechs del ànima cantes
dins la mar del infinit?

¡Hi ha trompeta espaventable
qui tant faça estremordir,
quan de Deu ne cantes l'ira,
quan son flagell ne predius?

¿Qui a ma fè les ales dona?
¿qui a ma esperança lo briu?
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

Si amor los dictats inspira
sos plers, sos joys, son sentir.
¡oh que n tens de suaus paraules!
¡oh que n tens de colors vius!

¡Que n'ets de gaya llavors,
quan t'exhalas en sospirs,
en quexes tendres, en súpliques,
qu'esplayan los cors ferits!

¿Qui com tu per captivarme?
Ab les flors que n'has cullit,
¿qui més adorm les sofrenses?
¿qui més contenta l desitj?

¿Qui com tu sab los misteris
per voluntats conquerir?
En ton breçol me gronxares
en tos braços vull morir.

Jo del mon cerch l'armonía
y m'assèch devora'ls rius;
vaig a escoltar les tronades
y l vent com xiula en los pins.

Oych los rossinyols al vespre
dintre ls torrents més ombrius;
y escolt les flors com se diuen
llurs amors tota la nit.

Mes si sent la veu llunyana
cantant lay joyós o trist,
s'ompl mon cor de ta dolçura
y, encisat, lo mon olvit.

Y m'adorm tot suspirantne,
y encara te parl dormint,
En ton breçol me gronxares,
en tos braços vull morir.

GERONI ROSELLÓ

BLS FUNCIONARIS

—Mira tu que querer obligarnos a estudiar esa «jerga» catalanista!
—Ya ves!... Después de dos siglos de dominación.

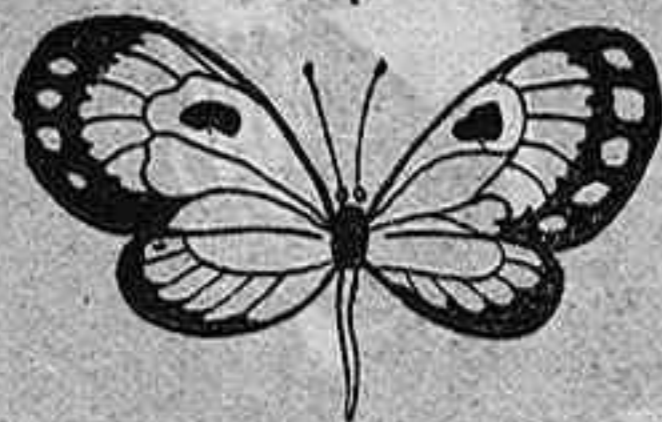
La mala llevor

Una Comissió de Dependents, alumnes de la Cambra de Comerç, ens suplica l'inserció del següent solt:

«Companys: Perquè no podia donar les classes en llengua castellana a la capital de Catalunya, la Cambra de Comerç ha sospès els cursos. No hem de permetre que torni a obrir-los sinó a condició que la nostra llengua hi sigui honorada com se mereix. Professors i alumnes eren catalans i a uns i a altres esqueia malament presentar-se amb la disfrega d'una llengua emmatlevada.

Un solt oficiós publicat per algun diari ens fa saber que la Cambra, malgrat la petició feta pels alumnes per a que les classes es donessin en català, ha acordat la continuació llur en llengua castellana.

Els matriculats als dits cursets, en les diferents reunions que han celebrat, han decidit no assistir-hi, per la qual cosa, si la Cambra vol tenir alumnes, pot anar a recrutar-los en terres on parlin com ella vol fer parlar als nostres professors. Els dependents de Comerç per dignitat pròpia, per amor a la seva llengua, no li faràn de comparsa».

Parrafades

«El català és català perquè la Naturalesa l'en ha fet: el català que's vol riure de la Naturalesa i, violentant la seva manera d'ésser, vol transformar-se en altre tipus nacional, ho paga car: no pot res ni fa res. O sinó, que se'm digui tot lo que ha fet el moviment societari de Catalunya amb reglaments castellans, amb organització a la castellana, amb directors castellans, amb parlaments

ridícolament a la castellana, amb la negació completa del propi ésser. No ho veureu en lloc del món, que'ls que volen emancipar-se comencin per esclavitzar-se, ajuntant-se a renegar de la pròpia personalitat per a adoptar-ne una altra.»

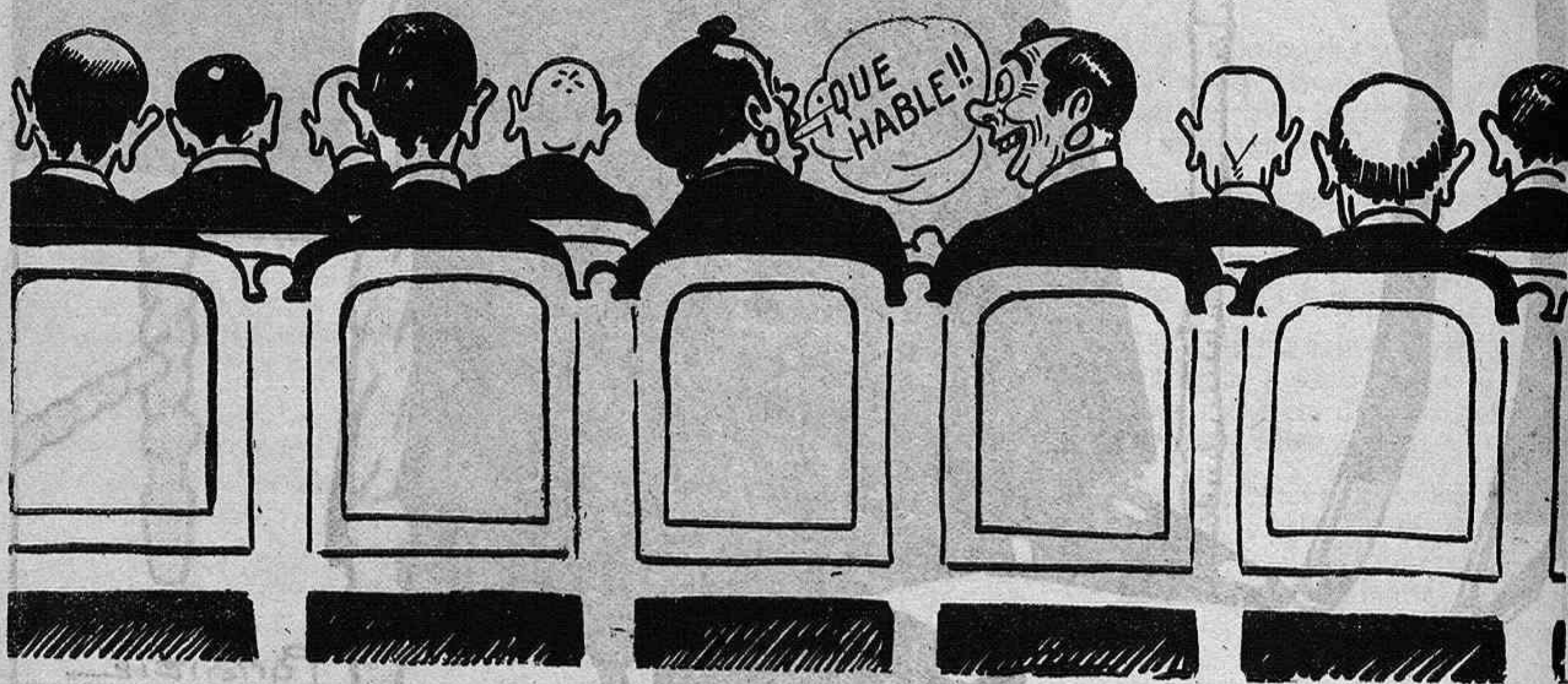
«La nostra fè en l'esdevenidor és inquebrantable i definitiva, en primer lloc, perquè sabem ben bé tot lo que significa posseir llengua pròpia, expressió positiva d'una personalitat concreta i determinada.»

«Bé que ho sabem, que còs i esperit de Catalunya s'ajuntaràn, i que desapareixerà aqueixa castellanització de conveniència, i que l'esperit posseirà la força del còs social per imposar la vida plena de Catalunya; però un hom no se'n sab estar, de planyê's que aqueixa encarnació de la renaixença de Catalunya en el còs social del nostre poble no sigui ja un fet consumat, ni tampoc sab un estar-se de desitjar no sentir-se més punyides al cor i adoloriments al esperit per l'haver de contemplar arreu, per carrers i places de Catalunya, com la gent catalana s'amaga darrera de rètols i lletrers castellans, i l'haver de veure en els fossars de la nostra terra com els morts catalans han clos la llur vida amb llengua castellana, que per força ha de privar-los la pau de l'etern descansar.»

«En castellà parlen aqueixos que creuen que és aristocràtic desnaturalitzar-se; en castellà aclamen i criden els esvalotadors d'ocasió; en castellà parla el gomós; rublerta de castellanismes flamencs és la conversa del jove obrer viciós; del castellà abusa el polític oligarca, i cap amor sent per la Patria catalana l'obrer d'idees radicals que segueix els que volen abolir la patria dels altres.»

«Poble on la dòna aima poc la llar, sols pensa en lo que'n diuen *vida de societat*, viu al carrer, en les reunions, en els espectacles, no és bona mare i accepta lo exòtic fins al punt de menyspreuar la llengua, és poble degenerat i decadent.»

D. MARTÍ I JULIÀ

ENTUSIASMES PATRIÓTICS

—Penyora, mestre, que això és castellà!

La carta del año que viene

Estimados padres:

Mercedes a Dios estoy buena de salud. No estrañen que les escriba en castellano pero es que un señor que se llama Royo Villanueva nos lo hace hacer a la forzosa, saben?

Ya es triste, ya, pero: qué le haremos? decir como ellos: manda quien manda i cartuchera al cañón. Caray como se me introducen estos vocablos y refranes españoles en el intelecto!

Bueno: Pues sabrán que fuimos a la misa del gallo y cantamos

El diciembre congelado
triste se retira

y todas nos pusimos a llorar, porque aquello no era lo nuestro, y al ver que estábamos tristes nos dijeron que en cuentas de las nuestras canciones, teníamos que cantar:

«Carrasclás! que niño tan mono
Carrasclás! que gordito está!
Carrasclás! que gordito i que fino.
Carrasclás! Carrasclás! Carrasclás!

Ya lo cantamos, ya, porque la obediencia es media vida, pero nos acordábamos de aquello de:

La zorra con paso ligero
y de lo otro

Quieres venir rabadán?

Pero en fin, guarnecimos el pesebre que hacía mucho gozo con sus gresoles encendidos, después comimos galetas y una carne de olla de primera; había un vientrecillo de primera y una oreja y un rabo; después comimos perdices y enseguida gallo indio. Enseguida vino; no vino nadie, quiero decir champagne.

Y mira, sabes, nada. Que las Pascuas se pasaron muy bien, lo que no se pasa bien es este rato de teneros de escribir en castellano porque yo no sabo muy.

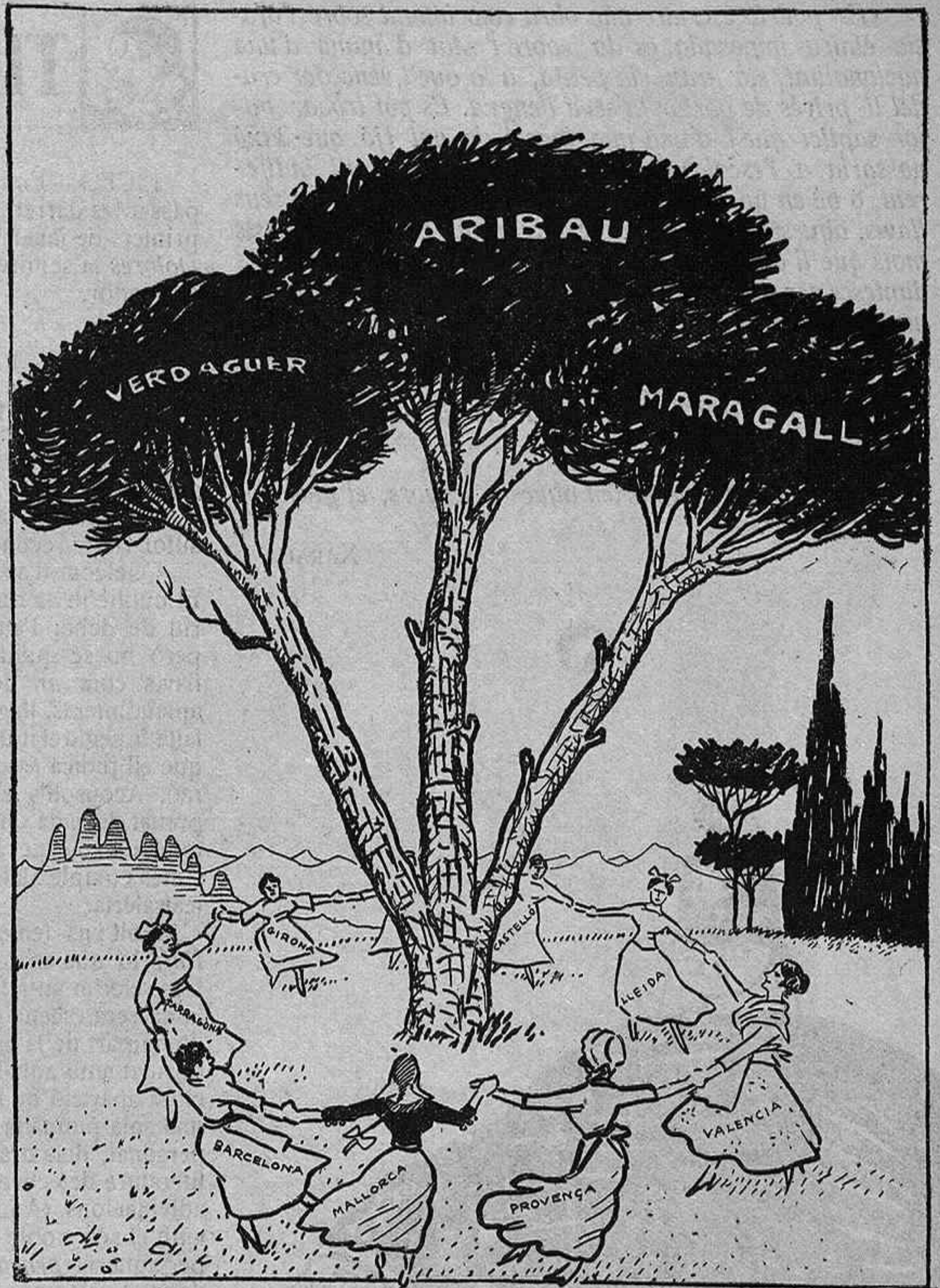
Vuestra hija,

GLORIA

PARAULES D'ALTRES

No som molt partidaris de fer citacions an el nostre Glosari. Sempre el copiar lo que diuen els altres, ens ha semblat un medi indirecte de llogar pensaments al prò-

L'ARBRE DEL NOSTRE IDIOMA

Un pi de tres branques que no morirà mai.

xim, sense haver de pagar drets d'autor, però avui, en la Festa de la Llengua, no ens podem estar de transcriure alguns paragrafs d'oportunitat, que havem tingut el plaer de llegir aquests dies:

«La primera diferencia entre el destí del poble alemany i els altres del mateix origen, és el següent: el poble alemany ha conservat el lloc dels seus antepassats i la seva llengua. Els altres han emigrat sota altres cels i adoptat una llengua estrangera, arreglant-se-la a la seva manera. Aquest caràcter distintiu i primitiu explica la seva persistència a la seva terra d'origen...» — Fichte.

Això diu en Fichte, l'home que havia fet tant per la fundació de l'Alemanya, dient més enllà aquesta màxima:

«El llenguatge forma els homes, més que'ls homes no formen el llenguatge.»

Ara els francesos, perquè es vegi que som neutrals:

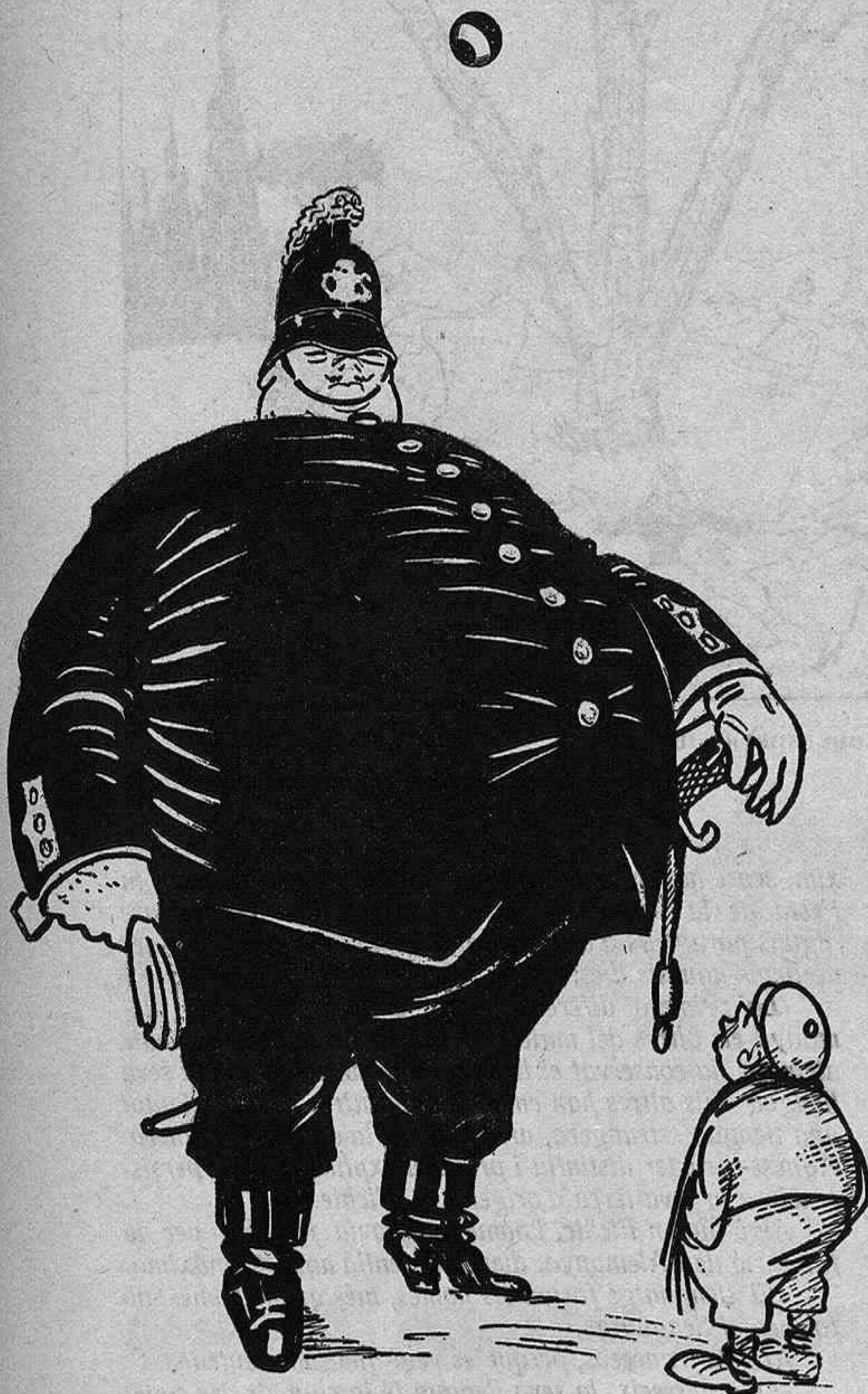
«Qui posseeix la seva llengua té la clau de les cadenes que han de deslliurar-lo.» — Mistral.

I aquests mots d'en Lleó Daudet:

«Es podria escriure una obra emocionant sobre l'afasia ètnica imposada, és dir, sobre l'estat d'ànima d'una nacionalitat, sia gran, sia petita, a la que'l vencedor cruel li privés de parlar la seva llengua. Es pot trobar pitjor suplici que'l d'una imaginació de noi (ja que això passaria a l'escola) forçat de traduir en un estil indiferent, o bé en un estil enemic, els mots que puguen als seus llavis, aquests mots que li perfeccionen l'escriptura? Aquests mots que li deslliuren el cor! S'ha de pensar en sofriments dantescs per a expressar l'estat d'angoixa crònica, d'oregament moral, a que dú tal persecució. Esser desterrat aixís dels passats, de l'estil personal d'expressar-se, del modo de girar les frases en la seva mateixa terra, és pitjor que tots els horrors que hagin inventat els butxins xinos.»

I res més. Allí on parlen aquests senyors, el glosador saluda i calla.

XARAU

—Ya estoy harto de «llengua»!
—Bé prou que se't coneix amb la patria grandel

TELÓ ENLAIRE

LICEO.—Entre *Pescatori*, *Hugonots* i *Tanhauser*, hem passat les darreres Pasqües. Ara diuen que és veritat que a primers de janer va *Tassarba*. En Battistini debuta el sis i *La Dolores* la sentirem dissabte. La temporada està en tot el seu esplendor.

NANU

Generalment, en Montero és home que consegueix lo que's proposa i, generalment també, com autor se proposa una cosa original: l'intenció satírica.

Es freqüent, no obstant, que aquesta qualitat que és pot-ser la que té en més alta i millor potencialitat en Montero, és la que menys arriba al públic i la que li costa més an el autor veure reconeguda.

Quelcom d'això ha succeït amb *L'herencia de Mister Puff*. El públic hi va riure i res més. No'n surt defraudat el públic; riu de debò; l'autor pot quedar content per aquest costat; però no sé quina mena de senyorívola curvatura torça sos llavis com un desengany; sembla que l'autor, sentits els aplaudiments, llegits els diaris, no acaba de veure l'èxit: li falta la seguretat de que ha arribat al públic l'intenció satírica que ell judica ésser lo millor de sa obra. Pot-ser no li manca raó. Aconsoli's el senyor Montero pensant que si lo més preuat de cada un dels homes se'n va molt sovint inèdit a la tomba això esdevé doblement an aquells de variades i riquíssimes complexitats espirituals, com ell s'escau d'ésser dins la teatraleria.

Molt ens temem que lo millor de *L'herencia de Mister Puff* lo que en aquesta obreta té un major valor, resti inèdit. Ens referim an a l'intenció satírica, genialment coronada per la darrera escena que, segons el dir de molta gent i àdhuc d'una part de la crítica imparcial, desenganyà al públic. I no obstant amb aquell *truc* final, amb aquella insospitada i graciosa aparició de la néta de *Rocamble*, en Montero feia de una sola plomada una crítica violenta, però molt encertada y personal, dels drames policíacs i àdhuc de tota la moderna literatura detectivesca, amb sagacitat viva i profunda, plena de adivinacions. (Aquesta darrera paraula prengui-la en Montero amb el seu noble sentit de cultura). Ens atrevirem a dir que per aquesta *pensada* fou escrita l'obra i precisament ella li dóna el valor que, apart de la gracia i del xisto, té *L'Herencia de Mister Puff*.

Per altra part l'abundancia de xistos ben portats en que's mostra pròdig l'autor sobre tot en el primer quadro—veritablement *super-arnichesc* en aquest concepte—meresqué el favorable sufragi del públic bon minyó.

En Montero ha demostrat la seva gracia i no solament ha volgut fer riure sinó que ho ha fet amb originalitat i amb valentia. Perque, per a fer alguns dels xistos de *L'Herencia* se necessita veritable valentia.

¡Llàstima que, tenint tanta riquesa de dislocada imaginació per a conjuminar xistos, en Montero n'hagi afanat un an els Quintero! No'n tenia cap necessitat. Fent una gracia al seu estil podríem dir-li que això no és permès més que a les persones... A les persones de poc pes... quis. Afortunadament per a ell, en Montero no's troba en aquest cas.

Si tot lo que ha fet, comptant també sa darrera estrena, no ho demostrés prou clarament, la funció d'ignocents per ell i per a son benefici! organitzada, ho demostraria. Feu les delícies del públic.

Ni d'aquesta funció ni de les altres ignocentades que's feren en altres teatres ne donarem compte detallat perquè a nosaltres, com que som humoristes hi han dugues coses que ens posen tristos: les funcions d'ignocents i els balls de disfreses. En aquest respecte, el nostre lema és el mateix que en Fondevila atribueix als «partidaris acèrrims de les escoles realistes»: ¡A nosaltres, no!...

ELS DESCASTATS

—Per donar gust als catalanistes, el dia de Cap d'any podríem parlar en la llengua ordinària de la nostra terra...

—Si es solo por veinticuatro horas no tenemos nada que decir. Haremos este sacrificio.

Quedi doncs sense comentari aquella incongruent òbreta *Aquí se acabó la luna!*, que han estrenat a Romea, a falta de la tan anunciada *La frescura*, de Lafuente, que, per raons que ignorem, no s'ha arribat a estrenar.

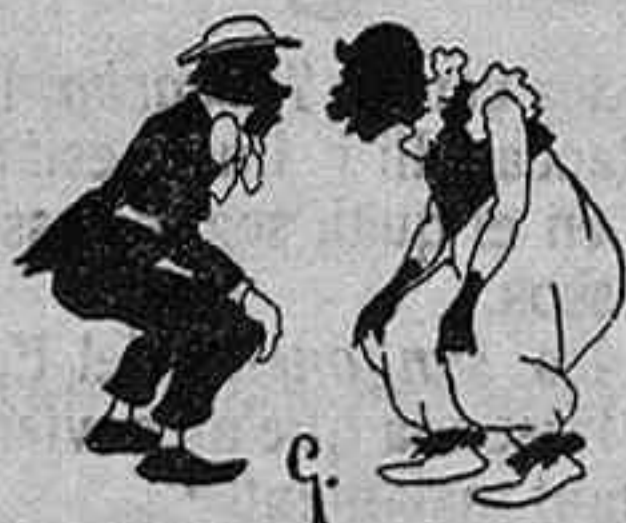
Tampoc ens ocuparem per avui de la darrera novitat vovillesca perquè, dintre de molt poc, dedicarem al vovell tota una crònica.

La setmana entrant parlarem, lo millor que sapiguem, de *El reino de Dios* la darrera obra d'en Martínez Sierra, estrenada a «Novedades».

Per a tot lo demés, hi haurà també a son degut temps, el corresponent espai.

I... prou! que això sembla un programa electoral.

FARFARELLO

***
Dolça parla de ma terra,
filla del bell llenguadoc,
tots aquells que't fan la guerra
és que't coneixen ben poc.

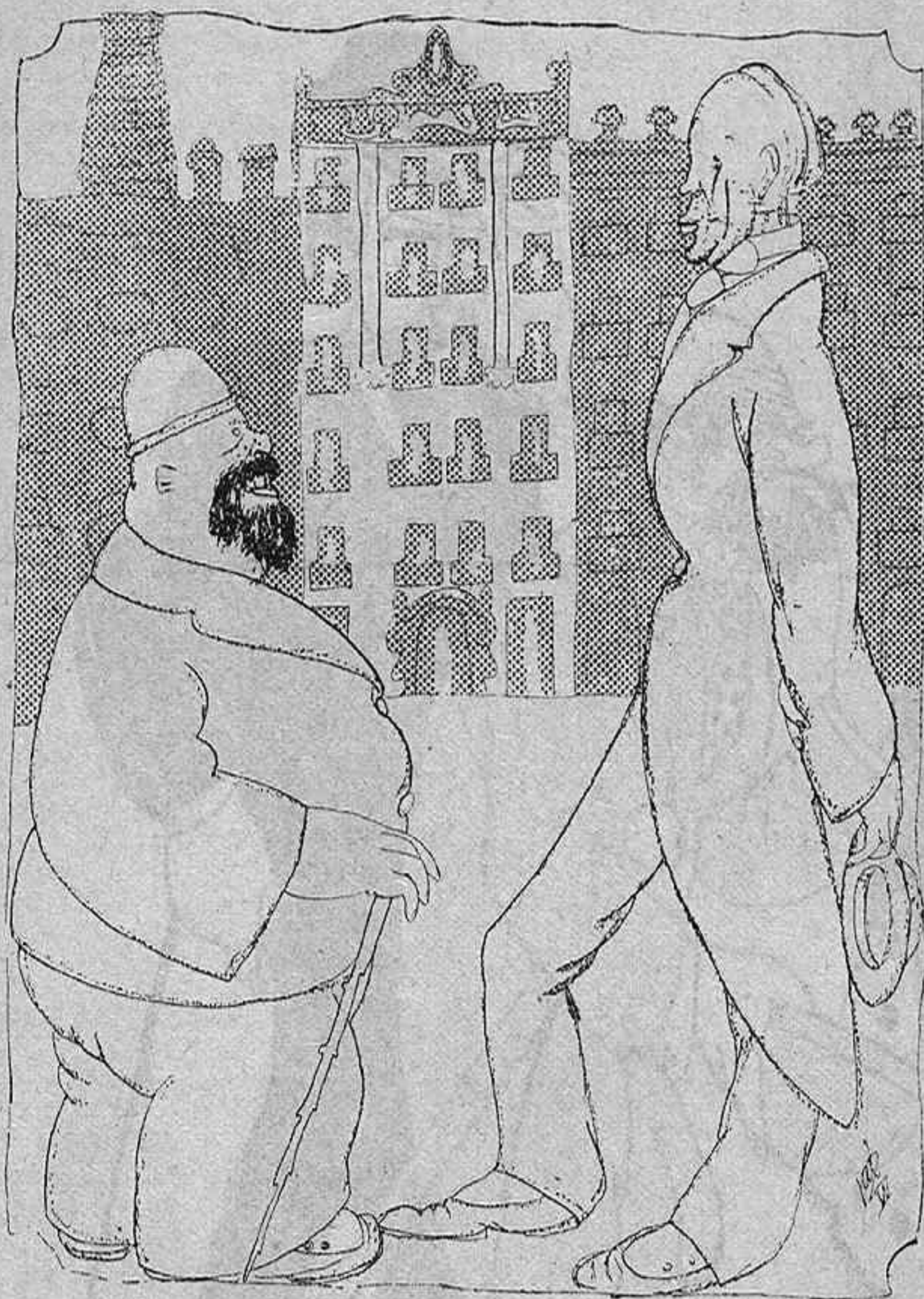
Res ne saben de la joia
del teu cançoner florit;
mai en llavis de una noia
ta galanura han fruit.

Hermosa llengua a qui canten
cent mil veus d'antany i enguany,
tots aquells que ara et bescanten
és que ignoren el teu Plany:

«Catalunya, en altre temps,
ella sola 's governava
i es feien les seves lleis
en sa llengua i no en cap altra.
Plora, plora, Catalunya,
que ja no't governes ara!»

A un poble que de sa mengua
es plany així amb dignitat,
el que li arrenca la llengua
o és un boig o és un malvat.

J. BURGAS

—I perquè el reses, cada nit, el pare-nostre?
 —Perquè'ls meus avis ja el resaven.
 —Però tu el dius en castellà i els teus avis
 el deien en català.
 —Bé, també ells eren més ordinaris que jo.

ESQUELLIOTS

Estava escrit.

Estava escrit que, pujant en Romanones al *candelero*, tornariem a veure d'Alcalde primer al senyor Collaso; i allí el tenen altra vegada assegut a l'ample cadira, amb l'inútil vara als dits, a punt de fer i desfer, no lo que ell vulgui, sinó lo que li manin els capritxosos regidors.

Menos mal que don Josep és un bon ciutadà, aimant de Barcelona, que's presta a exercir de figura decorativa amb dignitat.

Vol dir que segons lo que li facin fer... se'n tornarà a casa.

I farà bé.

Avui fa vuit dies varen despertar-nos, de bon matí, les formidables salves de Montjuic.

Agafem el diari i veiem que diu: «Santa Victoria».

Alabada sia!—vàrem exclamar, pensant que havien guanyat els aliats.

Però aviat sortírem del nostre error: aquella Victoria era una Victoria anglesa, sí,... però neutral.

—Ja ningú se'n recordava dels turrans. Les engrunes que quedaven no eren prou temptadores. Doncs altra vegada tornem-hi. Ja hi tornem a ésser.

—Que parles del Cap-d'any?...
 —No, home, no; del partit lliberal!

Diuen que'l públic del Paralelo ha refusat un vodevill.
 Diuen que li va semblar poc original i poca solta.
 Diuen que'l mateix (?) públic se sent cansat dels drames policiacs.

Diuen que va judicant que tots s'assemblen.
 Diuen, diuen... però, ca!

Un nou alcalde... i res! tots conformes.
 Però ¿què passa a Barcelona?

No deixà d'estranyar a molta gent que al teatre de «Novedades» decidíessin dedicar al benefici del aixerit i saludíssim Montero la nit dels Ignocents. No se sab si fou per iniciativa de la «Asociación Montero» o en al·lusió a ella.
 Nosaltres creiem que fou per a despistar.

El dia de Sant Esteve hi hagué també un crim passional, per a que no faltés res.

Encara que no ho sembli, ja n'és diada. (Ja veig que molts llegidors se'n estranyen.)

Sí, sí. ¿No veuen que, en diades aixís, s'inflamen de vegades les passions... alcohòliques?

L'any 1915, que està a les acaballes, se'n va maleit de tot-hom. Al dir tot-hom, excluim els fabricants neutrals que han fet negoci i que són incapaços de dordre's del mal agè, si per ells ha anat bé i han fet un bon balanç.

¿L'any 1916 ens portarà la pau? Aquesta és la pregunta que's fa tot-hom. I al dir tot-hom excluim als mateixos individus, que, amb els nous regidors, són els únics que somriuen una mica al nou any.

Demà passat, dissabte, diada de Cap d'Any, se celebraran dos mítings importants.

Ens referim al que's donarà al «Centre Autonomista de Dependents» en defensa de la Llengua Catalana i a l'altre que's verificarà al «Teatre Espanyol», en el qual parlaran nostre entranyable company Gabriel Alomar i el diputat Marcellí Domingo.

Es una veritable llàstima que ambdós actes se celebrin a la mateixa hora.

Si fós possible enviariem el cor a l'un i el cervell a l'altre.

L'enhorabona.

El conegut ecoïsta Amich (*Amichatis*) es casa demà passat amb la simpàtica filla d'en Joaquim Montero.

D'aquí nou mesos, si és noi, tindrem, doncs, un altre Amich... Montero.

Al objecte de poder cantar *Tassarba*, les celebrades dives italianes senyores Raccanelli i Lucci estan aprenent a correu-cuita l'idioma català en el qual, segons assegura en Vallmitjana, fan grans progressos.

Que aprenguin les *sangoneres* del Estat, jutges, governadors i empleats d'Hisenda que'ns envien de Madrid.
 Per això canten tant malament!

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2
TELÉFONO 4115

DICCIONARI CATALÀ - CASTELLÀ & CASTELLÀ - CATALÀ

COMPOST EN PRESENCIA DELS DICCIONARIS PUBLICATS FINS
AL DIA I DE LES PRINCIPALS OBRES LITERÀRIES I FILOLÒGI-
QUES CATALANES, ESPECIALMENT LES D'EN POMPEU FABRA,
I ENRIQUIT AMB ALGUNS MILERS DE MOTS QUE ENCARA NO
S'HAVIEN CATALOGAT,

PER

A. ROVIRA I VIRGILI

UN TOMO D'UNES 900 PLANES, IMPRÉS SOBRE UN PAPER
FINISSIM I INTRASPARENT, REL·LIGAT AMB PEGAMOID

900 planes, 2 centímetres de gruix

PTES. 10

Dintre la primera quinzena del
pròxim mes de gener se posarà a
la venda la

GRAMÀTICA ELEMENTAL DE LA LLENGUA CATALANA

PER

A. ROVIRA I VIRGILI

ALMANAC DE LA CAMPANA DE GRACIA PER A 1916

Preu 2 rals

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA ALMANAC PER A 1916

Un tomo

Ptes. 1

Tapes per a enquadrar **L'ESQUELLA DE LA TORRATXA**
1915

Tapes soles: 2'50

Tapes i enquadració: 3'50

! ANY NOU!

Dia 7 de gener

Número extraordinari de L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

DEDICAT A

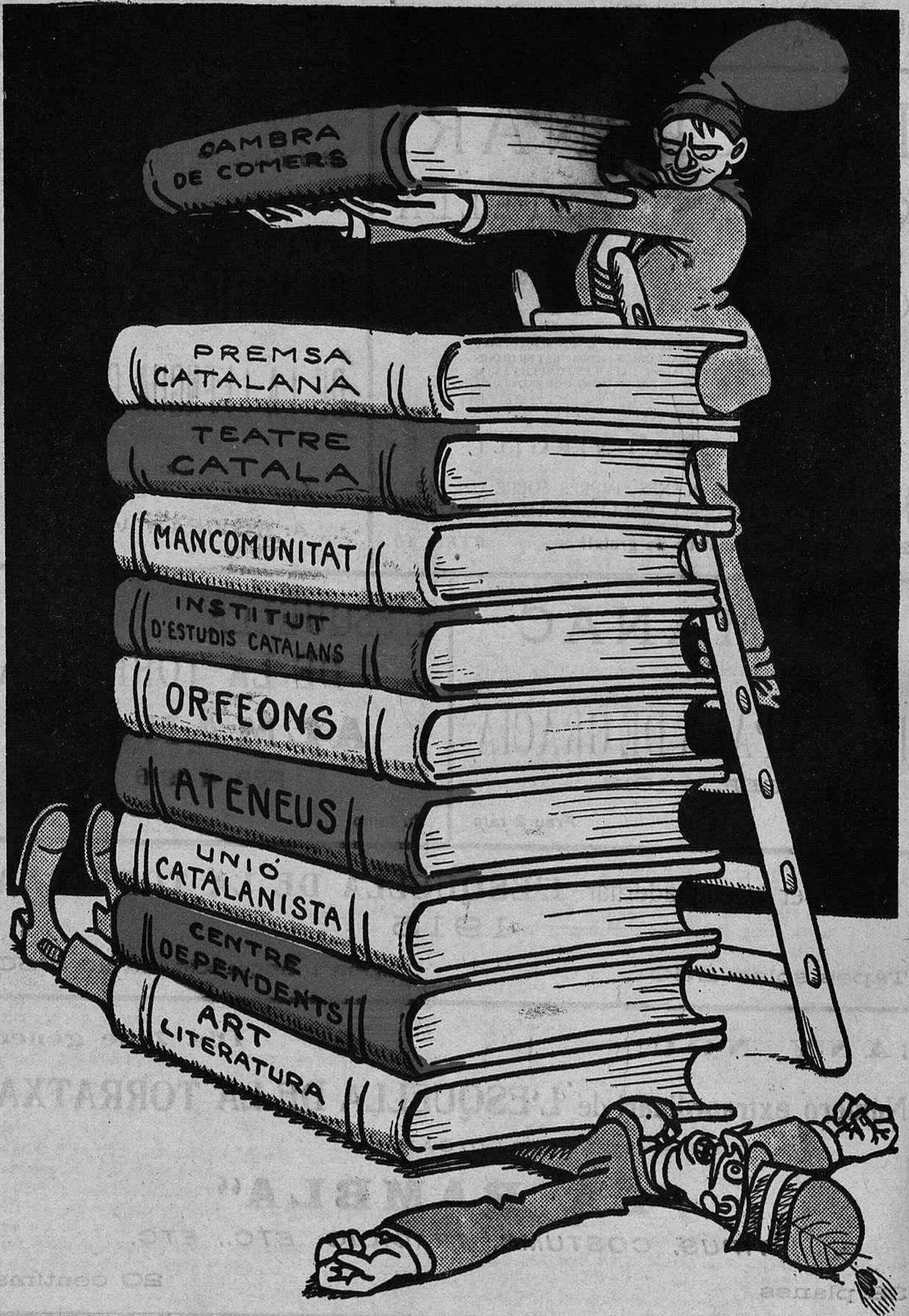
“LA RAMBLA”

TIPUS, COSTUMS, TRADICIÓ, ETC., ETC.

32 planes

20 cèntims

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravíos si no's remet, ademés, un ral pera certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

UN QUE NO'S DONA

—Què és, per tu, el català?... Idioma o dialecte?
—*Dialectol!*